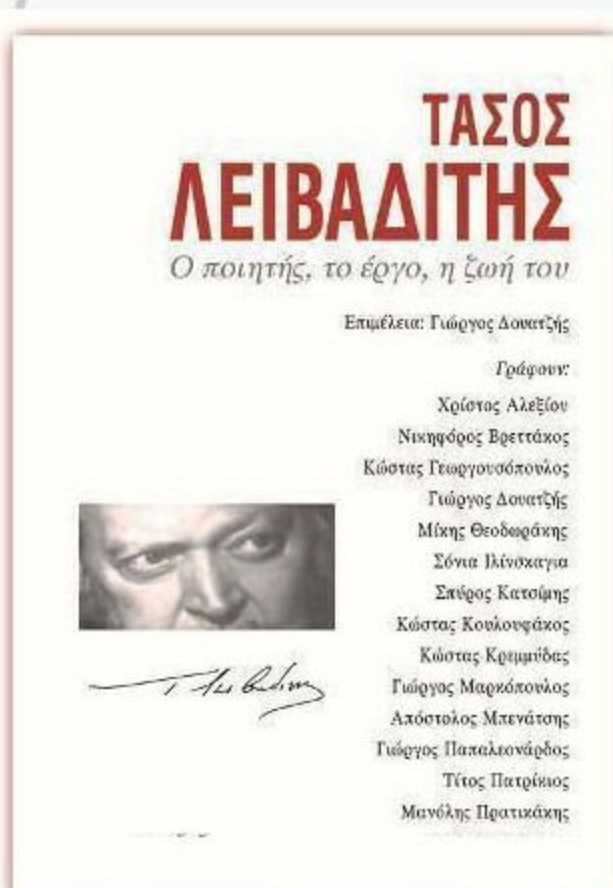

© 21/03/2018, 12:42 MM

Ο ποιητής και ο άνθρωπος Τάσος Λειβαδίτης

Γράφει η Διώνη Δημητριάδου //

“Τάσος Λειβαδίτης – Ο ποιητής, το έργο, η ζωή του”, επιμέλεια: Γιώργος Δουατζής, εκδόσεις Στίξις

«Το να είσαι ποιητής στα χρόνια του Λειβαδίτη δεν ήταν μόνο ζήτημα ταλέντου αλλά και ψυχικής αντοχής»

(Δημήτρης Ραυτόπουλος)

Διάλεξα την παραπάνω θέση του Δημήτρη Ραυτόπουλου για τον Τάσο Λειβαδίτη, επειδή νομίζω περισσότερο από κάθε τι άλλο που γράφτηκε γι' αυτόν τον μέγιστο ποιητή δίνει το ακριβές στίγμα της παρουσίας του. Γιατί δεν είναι μόνο το ταλέντο της γραφής που αναδεικνύει το μέγεθος της ποιητικής φωνής. Περισσότερο ακόμη είναι η ψυχική δύναμη που ετοιμάζει τον ποιητή να μπορεί να μιλά όταν ποτέ *οι νίχες και κελούρες το τίμια που φέρνουν* να αδειάσει από μέσα του ούτε στο ελάχιστο το σθένος της φωνής του, αν η ώρα και η στιγμή τον καλεί σε εγρήγορση. Και είναι αλήθεια ότι ο

Λειβαδίτης βρέθηκε σε δύσκολες εποχές, αναμετρήθηκε μαζί τους και ξεχώρισε.

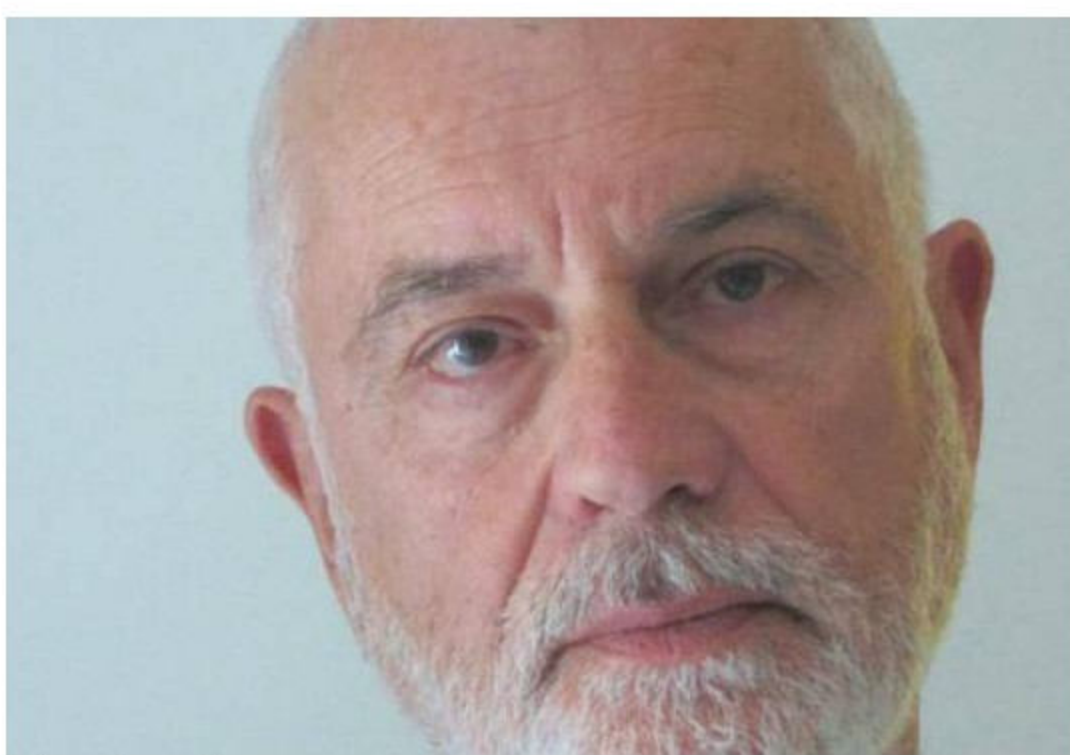
Κι έρχονται τώρα οι εκδόσεις Στίξις να συγκεντρώσουν γνώμες και μνήμες, κείμενα προσωπικά (τα περισσότερα) παρά κριτικά, που αναδεικνύουν το πρόσωπο του ποιητή και του ανθρώπου, στην επέτειο των τριάντα χρόνων από τον θάνατό του. Πίσω από τη σύναξη των εκλεκτών προσώπων που μιλούν για τον ποιητή διακριτή η φροντίδα -η αγάπη κυρίως- του Γιώργου Δουατζή για τον δάσκαλο και φίλο του. Μάζεψε τα λόγια και την αγάπη τους για τον ποιητή σε μικρά ή εκτενέστερα κείμενα, κάποια από παλαιότερη έκδοση, κάποια πρόσφατα. Διαβάζουμε τα ονόματα: Χρήστος Αλεξίου, Νικηφόρος Βρεττάκος, Κώστας Γεωργουσόπουλος, Γιώργος Δουατζής, Μίχης Θεοδωράκης, Σόνια Ιλίνσκαγια, Σπύρος Κατσιμής, Κώστας Κουλουφάκος, Κώστας Κρημιτιάς, Γιώργος Μαρκόπουλος, Απόστολος Μπενάτσος, Γιώργος Παπαλεονάρδος, Τίτος Πατριάκος, Μανόλης Πρατικάκης, Γιάννης Ρίτσος, Σταύρος Στρατηγάκης, Έλλη Φιλοκύπρου (τα σύντομα βιογραφικά τους υπάρχουν στο τέλος αυτής της προεγγεμένης έκδοσης).

Διαβάζοντας τα κείμενα του βιβλίου σχηματίζεται η μορφή του Λειβαδίτη απολύτως συμπληρωματική της εικόνας που έχουμε γι' αυτόν μέσα από τα ποιήματά του. Προσωπικές στιγμές, λόγια του αποθησαυρισμένα στη μνήμη των φίλων του, το πώς και το γιατί πίσω από το έργο του. Πολλά από αυτά είναι βιωματικά, ικανά έτσι να δώσουν το αίσθημα της μέθεξης με τη σκέψη ενός ποιητή από τους λίγους που μπόρεσαν να αγγίξουν την ψυχή του αναγνώστη. Κι αυτό γιατί γνώριζε το πώς ένα μήνυμα γίνεται στίχος λιτός και πλήρης, το πώς φθάνει να γίνει γνώριμος λόγος στη συλλογική μνήμη της μιας γενιάς μετά την άλλη. Κι ας ένιωθε ο ίδιος μια πίκρα μέσα στην εύλογη απορία του, όπως μας μεταφέρει ο Σπύρος Κατσιμής στη δική του θύμηση από τον ποιητή:

«Έχω εντυπωσιαστεί» μου είπε σιγά και με ανάμεικτα αισθήματα, «εδώ πέρα όλοι με γνωρίζουν. Γιατροί, νοσοκόμοι, περαστικοί, με πλησιάζουν για να μου σφίξουν το χέρι, να μου ευχηθούν και να με συγχαρούν θερμά για τα τραγούδια μου. Είναι καταπληκτικά, μου λένε, υπονοώντας φυσικά τα ποιήματα που μου μελοποίησε θαυμάσια ο Θεοδωράκης». Και πρόσθεσε με θλίψη, δυναμώνοντας τη φωνή του: «... Αλλά, για πες μου, από το έργο μιας ολόκληρης ζωής, αυτά μόνο γνωρίζουν;»

Πολλά θα μπορούσα να ξεχωρίσω από τα κείμενα του βιβλίου. Θα μείνω όμως σε κάτι από την κατάθεση του Κώστα Κρεμμύδα. Πιο πολύ γιατί τολμά να πει μια αλήθεια και να βάλει κάποια πράγματα στη θέση τους.

Εκτοπίζοντας πλέον σαφώς τον υπερβολικά αναλυτικό Γιάννη Ρίτσο, ακόμη και τον κοσμοπολίτη Σεφέρη, ο Λειβαδίτης μαζί με τους Καβάφη και Καρυωτάκη φαίνεται να κερδίζουν στη χώρα μας και τη μάχη του 21^{ου} αιώνα.

Γιώργος Δουατζής

Ίσως κάποιοι να θεωρήσουν ακραία τη θέση αυτή ή ακόμη και αιρετική για τη συμπόρευση του Τάσου Λειβαδίτη με τον Καβάφη (αφήνω την περίπτωση του Καρυωτάκη καθόσον συνηθισμένοι οι αποκλεισμοί του κατά καιρούς) και τη συνακόλουθη εκτόπιση των άλλων μεγάλων. Ωστόσο, όσοι νομίζουν ότι ο Λειβαδίτης ήταν μόνο ο... στιχουργός των τραγουδιών του Μίκη, ας ψάξουν περισσότερο τα ποιητικά κιτάπια για να βρουν τον θησαυρό των ποιημάτων του. Κι ας αποτελέσει το βιβλίο αυτό μια αφορμή για να ανακαλύψουν, έστω καθυστερημένα, έναν από τους μέγιστους ποιητές μας. Για την ευαισθησία της σκέψης του, για την αυθεντική επαναστατική του ψυχή, που ουδέποτε χρειάστηκε ηχηρά συνθήματα και (πολύ περισσότερο) κομματικές επιβεβαιώσεις. Ένας χαμηλόφωνος ποιητής / εργάτης του λόγου, που βίωσε την ήττα μιας γενιάς αλλά είχε την ενάργεια της σκέψης να τοποθετήσει σωστά την έννοια του ηττημένου μέσα του και να δει τη λειτουργία της Τέχνης (μαζί και της επανάστασης) στη σωστή της βάση:

Από μαχητές είχαμε μετατραπεί σε πιστούς. Και τότε φυσικά ένιωσα ο καθένας την προσωπική ήττα μέσα του. [...] κι η τέχνη απ' τις ουσιαστικές λειτουργίες της ανθρώπινης συνείδησης, καταγωγική αιτία και αποστολή της έχει να μας μεταμορφώσει, με την πλατύτερη σημασία της λέξης: να μας ευαισθητοποιήσει [...] Τ' απώτερα αποτελέσματα της λειτουργίας της αληθινής τέχνης είναι, κατά τη γνώμη μου, το ίδιο πάντοτε επαναστατικά.

(απόσπασμα από άρθρο του Λειβαδίτη, αποθησαυρισμένο και αυτό σε ένα από τα κείμενα του βιβλίου)

Να επισημάνω ακόμη το πολύ συγκινητικό κείμενο του Μανόλη Πρατικάκη, το αναφερόμενο στις τελευταίες ώρες του Λειβαδίτη στο νοσοκομείο και τις ατελέσφορες προσπάθειες να τον σώσουν. Έμεινα πιο πολύ στα πιο προσωπικά κείμενα ξεχωρίζοντάς τα από τα υπόλοιπα πολύ ενδιαφέροντα που αφορούν την παρουσία του ποιητή στα γράμματα (η τεκμηριωμένη άποψη της Ιλίνσκαγια για παράδειγμα) ή την πολιτική παρουσία του (η αναλυτική κατάθεση του Απόστολου Μπενάτσος). Ίσως γιατί αυτό που περισσότερο λείπει για να συμπληρωθεί ψηφίδα την ψηφίδα η εικόνα του ποιητή δεν είναι ακόμη μια κρίση για το έργο του αλλά κάποιες προσωπικές μαρτυρίες για το ποιος αληθινά ήταν αυτός. Στην υπόθεση, λοιπόν, αυτή συνεισφέρει τα μέγιστα η παρούσα έκδοση.

Κλείνοντας θέλω να κάνω μια ιδιαίτερη μνεία σε δύο ποιητικές καταθέσεις (άλλωστε ο ποιητής ως συνολική έννοια είναι το θέμα του βιβλίου). Η πρώτη προέρχεται από τον επιμελητή της έκδοσης (κατ' ουσίαν τον εμπνευστή και δημιουργό της), τον Γιώργο Δουατζή:

[...]

Έτσι κύλησαν οι αιώνες

και νάμαστε πάλι οι δυο μαζί

να μετράμε μέρες και ποιήματα

να ζωντανεύουμε λευκά χαρτιά

για νάχουν αγάπη οι άνθρωποι

και να ζεσταίνονται τις νύχτες του χειμώνα

[...]

Η ουσία της σκέψης του Λειβαδίτη, η αντιμετώπιση της ποίησης, η Ποιητική του θα λέγαμε, μέσα από τα λόγια ενός συνοδοιπόρου και συνεχιστή στην ίδια ποιητική πορεία.

Η δεύτερη ποιητική κατάθεση από τον Γιάννη Ρίτσο, που καταγράφει την απορία του, εύλογη και εύστοχη για όποιον αγάπησε τον ποιητή:

[...]

Όμως την πίκρα τη δική μας ποιος θα τη λογαριάσει

έτσι που μείνουμε έρημοι μπροστά στην πιο κλεισμένη

πόρτα: